

מדה טובה הימנה: כן בן הא הא אומר. לפום צערא אנרא: רבי חנינא וכו'

פרק טשי

שני חכמים בלשון המשנה. ברוך שבחר בהם ובמשנתם: * רבי

טאיר

ר"ע טברטנורה

ישראל אלך ואלמוד חכמת עכו"ס. שאין מוהר ללמוד חכמת עכו"ס אלא במקום שאסור להרהר בדברי תורה כגון צבית המרחץ. או צבית הכסא. כששאלו את רבי יהושע מהו ללמד אדם את בנו יוגית. אמר להם ילמדנו בשעה שאינו לא יוס ולא לילה. דהא כתיב והגית בו יומם ולילה: כג לפום צערא אנרא. כפי רוב הצער שאתה סובל בלמוד התורה ועשיית המצוות. כן יהיה שכרך מרובה:

פירוש רש"י

פרק ו' **שני** חכמים בלשון המשנה. כלומר צרייתא היא ובלשון המשנה היא שטויה אצל אינה משנה ומה שטו ר"מ אומר וכו' ולפי שער עכשיו כל הפרקים משנה לפיכך הולך להודיע שמכאן ואילך צרייתא היא ומתוך שהללו דברי הגדה הן ומספרות צעסק ת"ת נהגו לאומרן צבית הכנסת עם שאר פרקים הללו של מסכת אבות

בעוה"י

שפת אמת

(* **שני** חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם, להבין ענין משנה וברייתא, הנה תורה שבכ' היא התעוררות מלמעלה למטה ותורה שבע"פ מה שמבינים מצד עצמם ומעלין מי"ג שעייזו השפע היורד אח"כ כלול משנים מגוף השפע (כדין) [כדין] להחיות הנבראים ומצד העלות מי"ג ולכך נק' משנה לשון כפול כמו משנה למלך, וכן כל לשון חכמים, כגון שניות מדברי סופרים, שנק' סופרים שדם מאירים האור הגנוז תוך התורה מלשון ספיר, וזה ענין תושבע"פ לברר ולזכך מה שהוא נסתר, ונק' שניות כנ"ל, שנתן הש"י להם כת, להוסיף על התורה ע"י בינתם וזה שמברכין ונתן לנו את תורתו וחיי עולם נטע בתוכנו שנטע בתוך בני"ג להוסיף על התורה שהו תורה שבע"פ, ונתן לנו תורתו היא תורה שבכתב וזה ברוך שבחר כו' שברוך השם שבחר בנו ובמשנתם שהוסיפו על התורה כנ"ל, וג"כ מלשון שינה שיכולין להפוך הפירוש מפשיטו ולשנות כפי חכמתם, והנה

המשניות היא תורה שבע"פ ויש לה חיבור עם תורה שבכתב כמ"ש ששים המה מלכות דכ' בזוה"ק פינחס בר"ם דאינון כרוכין בה ע"ש, ועלמות אין מספר הם הלכות היוצאין ממנה שהיא התלמיד לכך נק' גמרא שהוא גמר הענין והתלמיד הוא האור היוצא מתורה שבכתב ובע"פ, וכן ברייתות שאינם בהמשנה הם במדרגה אחר המשנה שמתחיל להשפיע להוץ לכך נק' ברייתא מלשון ברא פי' חוץ כידוע, והנה יש חיבור לברייתות וגמ' אל המשניות, וזה נק' שנו בלשון המשנה שהתחלה החיבור הוא זה ששנו בלשון המשנה, שלשון הוא המחבר חב"ד אל המידות שהוא פה ולב והבן, לכך הלשון נק' ע"ש החיבור וזהו שנו בלשון המשנה, ולכך קראו פ' זה קנין תורה שפרק זה הוא החיבור ממשנה לגמרא והוא הצירוף להיות מחובר ומצורף לתורה שבע"פ ותורה שבע"פ לתורה שבכתב, וזה קנין ע"ש קן שנשרש במקומו וקנו:

ר"מ

מאיר אומר. כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו. נקרא ריע, אהוב, אהוב את המקום, אהוב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות ומלכשתו

רש"י

אב"ג: זוכה לדברים הרבה, להיות לדיק וחסיד כדלקמן. נ"א מלות הרבה אלו בשבילו הוא: כדאי הוא לו, כלומר שגברא בשבילו וכן הוא אומר כי זה כל האדם, ונקרא ריע ולי מה יקרו רעיק אל: אהוב, ישליו אהובין ואומר שלם רב לאהובי תורתך. נ"א להגמיל אהובי יש: אהוב את המקום, שטובה מאהבה: אהוב את הבריות, שמקרבן ומלמדן

שפת אמת

זוכה לדברים הרבה, מה שמלמדנו כן התנא היינו שיהי' כך פסק הלכה כעין שמלינו (בתניגה דף ט"ו) מאיר בני אומר כו':

ר"מ אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, פי' כי התורה חיות הכל כמ"ש באורי"י ברא קוב"ה עלמא רק נתלבש אור התורה בכל הבריאה, ונמצא כל הבריאה שם ש"ה התורה כענין ה' אחד ושמו אחד, ולכך העוסק בתורה לשמה פי' להמשיך אור וחיות התורה לכל דבר, עי"ז התורה כאירה לו בכל דבר ויכול לראות ולהכיר אור התורה שיש בכל דבר, וזוכה לדברים הרבה כי הקדושה א'

נקרא ריע תיבת נקרא היא רק על ריע דזוכה הוי דרך כבוד לשמים שלא לומר הוא ריע רק נקרא ריע:

אהוב שזוכה לעשות מעשים שייטיב צנינו כל הצדאים ויהי' אהוב: ומלכשתו

ודברי עוה"ז מרובים וע"י כח התורה יוכל אדם לחבר כל הדברים אל הכלל שהוא התורה כנ"ל:

כל העוסק בתורה לשמה, כי התורה לא ידע אנוש ערכה כו', אך כי נתלבש אור התורה בדיבורים אלו שבתורה, ונמצא כי תורה זו היא רק רבוב לעיקר התורה וכמ"ש בזה"ק בהעלותך, והוא להרבות כבוד ושם התורה ע"י המלבוש הזה כמ"ש ה' חפץ כו' יגדיל תורה ויאדיר, אך האמת תורה זו היא פתח להיות נפתח פנימיות התורה ע"י שמירת התורה ומצות, וכ"כ במדרש תנחומא ברחובות תתן קולה במקום שמרחיבין אותה, פי' כפי מה שמרביין כבוד התורה ומביאין כח התורה בכל הנבראים על ידי מצות התורה, שיש בכל מעשה גשמי מצוה, ועי"ז מביאין הארת התורה בכל מקום, ועי"ז זוכין לקול התורה הפנימיות, והיא התורה שניתן לנו שבמעשינו נוכל לפתוח מעיני החכמה ושורש הפנימיות שבתורה, וזה פי' עוסק לשמה כדי להרחיב שם התורה ופשוט מי שעוסק בתורה מרבה כבוד התורה וזה מסייע לו להתדבק בה, ודרב מ'ובל"ין ז"ל פי' זוכה לדברים הרבה שנותנת לו כח לצנח כל המתנגדים לתורה, כמ"ש וזיתי פי' נצחתי כו', וגם המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם ורדאי גם הם בכח התורה, רק נקנית הוא יותר מהתעסקות בתורה, וע"י שמקבל אלו מ"ח מדות מהתורה, זוכה לקנות התורה שיהי' מקום דירה וכן בלבו לשכון בו אור התורה כנ"ל:

בכל

ומלבשתו עונה ויראה. ומבשרתו להיות צדיק, חסיד, ישר, ונאמן, ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונהנין מבנו עצה ותושיה, בינה, ונבורה, שנאמר, לי עצה ותושיה, אני בינה, לי נבורה ונותנת לי מלכות, וממשלה, וחקור דין, ומגלין לי רזי תורה ונעשה כמעין

המתנבר

רש"י

ומלמדו ונומלן טוב: ומלבשתו, התורה: ומכשרתו, להיות לדיק והולך בתומו ואינו עושה עולה אלא מלדיק דרכיו בקו יפהכרעת משפט: חסיד, טובה לפניו משרת הדין: ישר, עושה ישר ועדיף מלדיק: ונהנין ממנו ענה ותושיה שנאמר לי ענה ותושיה, דלעיל מהאי קרא כתיב ה' קנני ראשית דרכו וכמוך ליה לי ענה ותושיה כלומר ענה ונבורה ובינה אינו ללומדי להיות לרבי אדם לעזר, טוביה לוטייזר בלעז ענין נאיה וגדולה, ר"ל ונהנין ממנו בני אדם רגילים ללמוד ממנו ענה ותושיה שנאמר לי ענה וגו' כך מבצחת התורה בעלמה שלי העלה והתושיה והנבורה וכתיב איני בינה בכל המדות הללו יש לי בלומדי: ונותנין לו, רשות וחקור דין שימוך הדין שחוח לפניו: ומגלין לו רזי תורה, מן השמים, ה"ג והוי לניע ולרך רוח הוי לניע ולרך אפיס מתוך עסק

שפת אמת

חסיד ישר ולא חסיד טובה כמובן: **ומרחקתו** מן החטא ומקרבתו לידי זכות, הם צ"ו מדות: **ללאה** מהרע ולכנים בהקטוב הגנוז: **לידי** זכות כמ"ג ומגלין זכות ע"י זכאי: **ונהנין** ממנו ענה ותושיה, ענה בעניני עושה ותושיה י"ל נמי ענה בעבדות ה' ויש לי ענה לי לשמו, ואפשר לומר פי' תושיה דהיינו גם בשימור במערה ומצוקה והיא תש כח ומ"מ מילא דרך זה נקרא תושיה, ועלה היא גם בלוינו תוך המילך ובשרשי הסדיק ערך יש לא כ"ג ע"ש:

ונותנת לו מלכות כלומר חסידות, גם י"ל כמ"ג ירא כו' ומלך ע"ש כל הפירושים במד"ה פי' בהעלוקה: **מלכות** וממשלה, מי שלומד תורה לשמה ליה לי מלכות וממשלה, וכש"י נדחק לפרש, ואפשר היא ע"ד שנאמר לדיק מושל יראת אלוקים: **ומגלין** לו רזי תורה, משמע לשון זה על המלאכים שאינדין אותם ומגלין לו:

ומרבשתו עונה ויראה, כנראה שביכולות ללמוד תורה לבמה גם כשאין לו כל המדות הללו: **עונה** ויראה, מקדים עונה הגם באחז"ל (ירושלמי שבת פ"א) מה שעשתה חכמה פערה לראשה עשתה ענוה עקב יכולותה דכ' עקב ענוה כו', אך יש בני מיני יראות, והרי כתיב באברהם אע"ה ואגבי עפר ואפר ואין להסיג גודל ענוה כו' לומר כן וא"כ ודאי כבר ה' ירא שמים ומ"מ כתיב אח"כ עתה ידעתי כי יר"א אתה מכלל שנתהווה רק עתה אבל מקודם ה' באופן אחר: **ויראה**, אף דאחז"ל הכל ביד"ש חין מיראת שמים, אך הפ"י דע"י זה שלומד תורה לבמה ע"י צד ליראה: **ומבשרתו** להיות צדיק, אף דאיתא לדיק ורבע לא קאמר וזה אינו ביד"ש, אך הפ"י דמתמלה אחר הלידה תלוי רק באדם, ואח"כ ע"י העונות אובד הכשרתו להיות לדיק וע"י התורה לשמה זוכה טוב לזה: **חסיד** ישר, בילדותו הגיד לי הרבי טאלכסנדר ז"ל הפ"י להיות

כמטין

המהגבר וכנהר שאינו פוסק, והוי צנוע וארך רוח ומחל על עלבונו. ומגדלתו, ומרוממתו, על כל המעשים: ב אמר ר' יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, ומברזת ואוסרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף

רש"י

עסק התורה יהא קשה לכעוס דכל הכועס אפי' תורתו כמרט"ה משתכחט הימנו: מחל - על עלבונו. מעביר על מדותיו מרוב ענוה: מעלבונה של תורה. מעלבון

שפת אמת

כמעין המהגבר, היינו במקום שנובע הוא קפץ, ונהר הגם שהוא גדול מ"מ פוסק, משא"כ לזה בשניהם לבגח:

והוי לנוע שהוא הנאי שכ"ז יתקיים רק בהקדם מדת הלניעות ולא יתגלה מיד בלומד תורה לשמה. גם י"ל שהוא זכ"י שזכה להיות לנוע במעשיו כי אין לך יפה מן הלניעות:

ומוחל על עלבונו קאי נמי על הדברים שזכה דל"כ הול"ל

עלצונק לשון נוכח כמו הוי לנוע, ויל"פ דקאי אדלעיל מה שאמר ונעשה כו' וכנהר שא"פ, ע"ז קאמר דלזה לריך להיות אללו אללו הדברים ג"כ להיות לנוע וכו', דבאמת הלומד תורה לשמה אף שאין בו אללו הדברים מ"מ מוכרח שיגיע לו כל המעלות הנ"ל. אך אינם אללו לעולם ופוסקין ממנו אבל מי שיש אללו גם אללו הדברים הוא נעשה כנהר שאינו פוסק ונשאר אללו לעולם:

בכ"ז יום ויום בכ"ז יולדת, משת קבה"ת אין לך יום שנמנע הב"ק, אף שיש כמה זמנה ת"ח שלומדין כראוי וכמו דורו של חזקי"ה מ"מ אי אפשר להשלים כראוי דאין אדם ניטול

מהר חורב, הר דומם ומ"מ הוא ואין אהנו שומעים עד מה, וכן להתעורר כמו בכ"ז זה שיואל מההר הב"ק מתעורר בכ"א מה שמתעורר ששומע וודאי לומד כראוי וא"ל לב"ק ומי שאינו לומד אינו שומע וכ"כ בכש"ט:

ינבר מי שאינו כו' זה דברי התנא לא מדברי הב"ק:

בכ"ז יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב אוי לבריות מעלבונה של תורה שמי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף כו' אשה יפה וסרת טעם, ואין לך בן חורין אלא העוסק בתורה כו', זהו הבת קול הוא מכח קול התורה שכתוב קול גדול ילא יסף ולא פסיק שבכל יום ויום יש התגלות כזה הקול, וע"ז כתיב אשר אנכי מצוך היום, אנכי דעשרת הדיברות, שהי' מוכן באזה הדיברות קול מיוחד לכך יום ויום, וכמו שמעשה בראשית מתחדש בכל יום, ומכח הטבע נמצא ג"כ הסתר בכל יום שע"ז אמרו יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ולכן יש ג"כ גאולה וחירות בכל יום ויום וע"י העסק בתורה נעשה בן חורין כמ"ש אנכי כו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ואז זוכה לקבל קול תורה המתחדש בכל יום, ולכן מי שאינו עוסק נקרא נוזף הוא"ל והתורה מוכנת בכל יום לגלות טעמים חדשים תמיד כמ"ש דדיה ירווך בכל עת, ומזה בא בת קול הנ"ל:

אוי לבריות מעלבונה של תורה שמי שאינו

בכ"י מציעול תורה שאין לו שיפור: מדבר ומוליא קול ואהנו מדברים יש בנו נשמה עליונה א"כ מ"ש שלריכיס עלמו ע"י שקבלו עליו התורה, וענין לפעמים הכל ע"ז הב"ק דל"כ ממ"מ מי ששומע וודאי לומד כראוי וא"ל לב"ק ומי שאינו לומד אינו שומע וכ"כ בכש"ט:

נזוה, שנאמר, נזם זהב באף חזיר, אשה יפה וסרת טעם, ואומר, והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב ככתב אלהים הוא, חרות על הלוחות, אף תקרי חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכף מי שעוסק בתלמוד תורה תדיר, הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנהליאל כמות: ג הלומד מחבריו פרק אחד, או הלכה א', או פסוק א', או דבור א', או אפי' אות אחת, צריך לנהוג בו כבוד, שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיותופל אלא

רש"י

שעולבין את התורה שהיא עלובה על שאין לה עוסקין: נוף. מנודה כמו ויגער בו אביו מתרגמין ונוף ביה אבוהי. כ"א נזיפת חכמים מנודה: גזם זהב באף חזיר שאינו משמרו אלא הולך ועובר באשפה וממאים כן תלמוד חכם שחבר מטעמים של תורה הוא מאוס כמנודה הזה. כ"א אשה יפה וסרת טעם כלומר מכנה הבריות בלי נקבה אשה יפה שהוא סר דבריו מטעמים של תורה דומה נזם. של זהב שנתון בחוטמו של חזיר שבני אדם גדלים ממנו אלמא כמנודה קרי ליה קרא: שאין לך בן חורין. לפי שבני אדם מכבדין ומשמעין לפניו ומי שאינו עוסק בה מתרחקין ממנו אלמא כמנודה הוא: וממתנה נחליאל. למעלה מן הפסוק הזה כתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל כיון שניתנה להם תורה במתנה נחלו אל כלומר הביאם בחלקו וכיון שחלקו אל עוליס לגדולה שנאמר ומנחליאל כמות: ג או דבר אחד. של טעם דבמוך להאי קרא דואתה אנוש כערכי סמיך אידך קרא אשר יחדו נמתיק סוד לפי שמלאו אחיותופל לדוד שהיה יושב ימירי ועוסק בתורה אמר לו למה אתה לומד ימירי והלא כבר נאמר חרב אל הדדים

שפת אמת

ואומר והלוחות וגו' לכאורה מה ענין פסוק זה לכאן, ויל"פ דכיון שכל כך טובה התורה עד שהוא בן חורין ואפי' אין עוסק בה נקרא נוף: **הלומד** מחבריו פ"א כו', אבל מתלמידו הנם דלחז"ל מתלמידו יותר מכולם מ"מ ליכא כלל זה רק בחבריו כמו שאמרו בת"מ שבבבלי שנהגין כבוד כו': **ומה** דוד מלך ישראל כו', פי' דהק"ו הוא דמה דוד שהי' יודע כל התורה ולא הי' חסר לו רק אלו השני דברים:

ישראל למד מאחיותופל אלא שני דברים בלבד כו' הלומד מחבריו פ"א כו'

שאינו עוסק בתורה נק' נוף שנא' נזם זהב כו' חרות חירות כו' כ"י כי מה ערבון לתורה ע"י שאין ב"א עוסקים בה, רק מצד שהתורה ניתנה לישראל ואף שאין עוסקין בה אינה מתפרשת מהם כמ"ש חיי עולם נטע בחוכנו וז"ש נזם זהב כו' שיש לנו התורה ואנו מניחין אותה ומתדבקין בגשמיות ועי"ז מגיע ערבון גם להתורה שהוא הנזם כתר תורה וז"ש מהר חורב כיון ששם ניתנה התורה לישראל, וזהו ג"כ הפי' מ"ש העשוי' בהר סיני, ואין מובן, רק שבא הפסוק לישוב איך בכח בניי העולמות כל העולמות ע"י התמידין כנודע שענין הקרבנות לקרב כל הבריאה להשי"ת וזה אינו בכח אנושי רק שהקב"ה בחר בנו ובנתנת התורה נשתנה סדרי בראשית שהדביק

הקב"ה כל העולמות בכח התורה ומצוות שבניי עושין, וז"ש כח מעשיו הגיד לעכו

אלא שני דברים בלבד. קראו רבו אלופו ומיודעו. שנאמר, ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי. והלא דברים קל וחומר ומה דוד מלך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומיודעו. הלומד מחבירו פרק אחד, או הלכה אחת, או פסוק אחד, או דבור א' או אפי' אות אחת, על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד. ואין כבוד אלא תורה, שנאמר, כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב. ואין טוב אלא תורה, שנאמר, כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אף תעזובו: ד כך היא דרכה של תורה, פת במלח האכל ומים

רש"י

הבדים וגו' ואלו. שזו פעם אחרת מאלו שהיה נכנס לביה מדרשו בקומה זקופה אמר לו והלא כבר נאמר ומקדשי תיראו שצריך לו לאדם ליכנס שם צמורה כדי שתהא אימת שמים עליו וכן הוא אומר צבית אלהים נהלך ברגש לשון אימה ופחד. וי"א ברגש לנכנס שם בכל כמו לפי שנאמר ברב עם הדרת מלך. י"א ללכת ברגשה ובמהירות לביה: ואתה אנוש כערכי. חשוב כמותי. מיודעי חכם שלי כמו אנשים חכמים ויודעים. ומה דוד שהיה מלך ישראל עשאו לאחיתופל שהיה רשע ולא היה ראוי לכך רב ואלוף בשביל שני דברים אדם הדיק הלמד מחבירו שאינו רשע עאכ"ו: ואין כבוד אלא תורה. כלומר אלא לתורה ולאו אלריך לנהוג בו כבוד קאי והכי קאמר אין כבוד זא לו לאדם אלא על עסקי תורה. כבוד חכמים ינחלו ולמה הן נוהלין כבוד בשביל שהם לומדין את התורה ויורשין אותה כנחלה: ואין טוב אלא תורה. י"א ואין כבוד אלא תורה כלומר אין כבוד זה שאנו עושין ומלריכין לאדם לנהוג בו כבוד אלא ברבו שלימד לו תורה אבל לימדו אומנות אחרת כגון שוליא דנגרי לא: כבוד חכמים ינחלו. ראויים חכמים להגחיל כבוד ואיזה חכמים תמימים הנוחלים טוב דהיינו תורה אבל חכמים בשאר אומניות לא: ד פת במלח האכל. לא על העשיר הוא אומר שיעמוד

שפת אמת

לעמו לשון המשכה, וז"ש עולת חמיד העשוי בהר סיני כנ"פ: גם פי' שהביא התנא פסוק גזם זהב כו', כי הקב"ה נתן באדם כלים יקרים מפז והם החושים החכמה והשכל שיש באדם וצריך להשתמש בהם לעבודתו ית' ולעסוק בתורה, וכשמניח הכלים הללו לדברים אחרים נאמר גזם זהב כו', ואומר חרות כו'

כו', הקשו הלא התם הוה שני דברים ומנין אות א', וכראה כי למד מדקראו ב' שמות אלופי ומיודעי אי"כ לדבר א' עכ"פ ז"ל שם א', ואות א' הוה דבר א' כמו כ"ל מאברין מעברין בנמ'. למדתי דבר א' ע"פ (עירובין דף ג"ד) ובשם הבטע"ט ז"ל איתא משום דד"ס פרין ורבין ונתוסף על אות א' הרבה, מבאי"כ אחיתופל רשע הוה ודבריו לא נפרו ונרבו והמפרשים הקשו דהלא דהע"ה למד מאחיתופל ג'

דברים דלמד ממנו גם העלה לעשות לכבוש התהום (במס' סוכה דף כ"ג) וי"ל לא למד כלל ממנו רק אחיתופל בעלמו כתב שם ונתנו שם, ועוד י"ל דזה הי' מקודם בימי שאול קראו רבו: [*ע"י בדברי רש"י ז"ל שם בסוכה]:

ד היא דרכה ש"ת פת במלח האכל ומים כו' וע"ה תישן, עכ"פ נשמע כי דרכה של תורה הוא לאכול ולשתות ולישן רק מוסיף גזירה לאכול פת במלח ולישן

ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמך, ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. אם תבקש גדולה לעצמך, ואף תחמוד כבוד יותר מלמודך עשה, ואף תתאוה לישחנם של מלכים ששולחנך גדול משולחנם, ובתוך גדול כיתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישים לך שכר

רש"י

שיעמוד בחיי לער כדי ללמוד תורה אלא ה"ק אפי' אין לאדם אלא פת במלח וכו' ואין לו כר וכסת לישן אלא על הארץ אל ימנע מלעסוק בה דסופו ללמוד אותה מעושר : במשורה, מדה קטנה : אל תבקש גדולה, לרדוף אחר השכרה : ואל תחמוד כבוד, להסתכר בתורתך שמתוך כך אתה נראה כמו בעובה שלא לשמה : ששולחן גדול משולחנס, הוא סכר שתקבל על למודה של תורה, כ"א יותר מלמודך יותר ממה שלמדת עשה מע"ט וקיים מלות כדאמר' כל במעשיו מרובין מהכמותו חכמתו מתקיימת : שהמלכות

שפת אמת

כו' הוא להסיר התירוק מטרדות עוה"ז מאחר שהעוסק בתורה בדילין ממנו כל הטרדות ונעשה בן הורין כו' :

יותר מלמודך עשה וכן מי שמעשיו מרובין מחכמתו כו', ואיך יכולין לעשות יותר מהידיעה, רק ע"י החפץ והרצון בכל לב לעשות יותר מהשגות האדם, ע"ז נעשה מצצמו כל התקונים כמ"ש ויהי גועס כו' פי' בזה"ק אף שא"י לעשות כראוי כו', וגם ע"י הרצון באמת עושה האדם שמומנים לו מן השמים אף שא"י כמ"ש בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו :

ומים במשורה תשתה פי' גם אם יהי מוכרח לשתות כמה פעמים לנאמרו טוב יותר לשתות במשורה כ"פ מלשתות הרבה ביחד :

ועל הארץ תישן, הקשו לפניו מהא דאיתא בגמ' (ברכות ד"ב) על כל משכב שכב חוץ מן הקרקע, והביב שמעם ראי' דקרקע משכב הגרוע מכל ומ"מ כשאין לו רק זה אם לא יתבטל מלמודו הגם שחי חיי לער, ועוד הי' דלאן הפי' שנית החת ראשו דבר מה שלא יהי ממש שכיבה בקרקע וכמו אבנים דמראשותיו של יעקב :

וחיי לער תחיי, פי' אף שילעך לכן דאל"כ הרי אסור להביא ענמו לידי כך ומינה נלמד לכל הדברים שהפי' רק באם נלמד לכן וכן משמע קלת ממים במשורה תשתה :

יותר מלמודך עשה, הפי' לעשות יותר מכפי הרגלו מכבר ולימודו של אדם ממש בכל פעם יותר ויותר :

ששולחנך גדול משולחנס, פי' שולחן פת במלח ומים במשורה : **ובתוך** גדול מכתרם, הגם דהקן ג' כתרים הם כתר תורה כו' ולבאורה שוים הם

שכר פעולתך: ה גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלישים מעלות, והכהונה בכ"ד, והתורה נקנית בארבעים ושמונה

רש"י

ה שהמלכות נקנית בשלשים מעלות. אותן נכתובים צ"פ שמואל כשצקשו ישראל מלך ואמר להם דעו כי כך וכך משפט המלך וכשתחקור הם שלשים דברים עם אותן ששנויות בסנהדרין מלך לא הן ולא דנין אותו וכו'. וכ"ד מתנות כהונה הן י' במקדש וד'

שפת אמת

הס קמ"ל כאן דתורה גדולה ממלכות [*ע"י] במס' יומא דף ע"ב וברכ"י סג]:
והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, נראה דאם א"י מתוקן בקלם דברים א"י קונה קלה מהתורה, ולאו דוקא שיתוקן ככולם כי בנוף מ"ח דברים יש שקדוש יותר בהם ויש אקדוש בפחות, וכמו בנוף התורה א"י במשנה דת"מ אין לה שיפור כך בהכנת התורה לקנותה אין לה שיפור: בעריכת

במדרש הנעלם כי מ"ח טיפות נוטפין מהם נביאותם ואלה ההארות מתחדשים לשון הוהו], וכמו שיש בתורה שבכתב ג"ן סדרים וחמשה מהם הם בראש חמשה חומשי תורה, נשאר עוד מ"ח סדרים שכל סדר הוא דרך מיוחד, כן יש בנפשות בניי בחיל תורה שבע"פ ה' מוצאות שבפה הם בראש, ומ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, ובאלה הג"ן דרכים זוכין לג"ן סדרים דאורייתא ולגן ערן [*וע"י] שפ"א עה"ת ח"ד דף ע"ד ע"ב]:

(* **בדברים** שהתורה נקנית בהם, וודאי מאמר חז"ל אמת שזוכין לקנות התורה ע"י אלה הדברים ואמונת חכמים מכללם כי גדולים ד"ס וצריכים חיזוק יותר שיתחזק האדם בהם כי להיותם מובן בשכל החכמים לכך לא נכתבו בתורה, ונמצא זה יותרעיקר כעין שכ' בס' שערי הקדושה בענין המידות שלהיותם עיקרים גדולים יותר מהמצות לכך לא באו בפ"י בתורה, וכן בתושב"ע"פ שהוא יותר עיקר, וגם החכמים קרובים אל האדם ומצותם עיקר יותר וודאי כי קדושת ד"ת גדול יותר, וכן המצוה דאורייתא גדולה יותר בעצם קדושת המצוה אבל אל האדם זה עיקר יותר וצריך שמירה בזה יותר כי כח המצוה מסייע נמצא מצוה דאורייתא יותר בניקל, אבל זה צריך שמירה יותר, ומה"ט כ' וה"י עקב כו' שאדם דש כו' שזה צריך כח יותר להיות נשמר בדברים קטנים, ואחז"ל הוי זהיר במצוה קלה זה דבר גדול מאוד מאוד וכמעט תלוי בזה הכל שלא יהי האדם בלי עול מ"ש אף רגע א' ולא יש שום קולא לאדם כי מה

ושמנה דברים, וא"ו הן בלימוד, בשמיעת האוזן, בעריכת שפתיהם, בבינת הלב, בשכלות הלב, באימה, ביראה, בענוה, בשמחה, במהרה בשמוש חכמים, בדקדוק חברים, ובפילפול התלמידים, בישוב, במקרא, במשנה, במיעוט סחורה, במיעוט שינה, במיעוט שיחה, במיעוט תענוג, במיעוט שחוק, במיעוט דרך

ארץ

רש"י

וד' צירושלים ופשהה בגבולין: באימה ציראה, שאין לבו גבוה עליו שנאמר יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב ולכן בעלי קריין היו אסורין שמתוך קלות ראשו של אדם והרהור לבו הוא בא לידי קרי: בשמחה, לפי שאין השכינה שורה מתוך נער אלא מתוך שמחה: בישוב, גרסיין פי' בישוב הדעת: במיעוט סחורה, דאמר מר לא תמלא תורה לא בסמריים ולא בתגרנים: במיעוט דרך ארץ, שלא יהא מזוי עם צ"א בשוק: בקבלת היסורין, מקבל היסורין מאהבה: מתרחק מן הכבוד, ואינו רודף אחר הכבוד כחדא חשיב להו: שואל ומשיב, נמי חדא הוא כלומר שאינו משיב את השואל תחלה כדי שישב תשובה הגונה: ומכריעו לכף זכות, שכן את חבירו לזכות: ומעמידו על האמת, רודף אמת ושלוט על הכל: שומע, כל מה שרבו אומר לו ומוסיף אבל לא לסחור את דברי רבו: והמכוון, את שמועתו כשהוא מורה הוראה מכיון בלוחו ענין שאמר לו רבו אבל אינו מוסיף דבר לומר שכך אמר לו רבו אלא א"כ אמר לו רבו: כ"א ביישוב, בישיבה דמרבה ישיבה מרבה חכמה, ד"א תרבות מדיטור"א בלע"ז: במיעוט שיחה, לילנות: בארץ אפיס, שחוק קשה לעשות: בקבלת היסורין, כדאמריין בצרכות אשרי הגבר אשר תיסרטו יה אימתי בזמן שתורתך תלמדנו שהקדוש ברוך הוא מביא יסורין של אהבה לעוסק בה להרבות שגרו לעולם הבא: בעריכת שפתים, שאינו מגמגם בדברי תורה אלא חוהבן בלשון ומוליאן בפה דאין ד"ת מתקיימין אלא בהולאת הפה דכתיב כי חיים הם למולאיהם אל תקרי למולאיהם אלא למולאיהם בפה: צבינת הלב, בשכלות הלב לא שמעתי מה בין זה לזה: באימה, כדאמריין כו' בשמוש חכמים שדוחק ונכנס בכל מקום לשמוע דבריהן ולשמען: בדקדוק חברים, לומד בחבורה ופלפול

שפת אמת

בעריכת שפתים הגם דכבר תני בשמיעת האוזן ובע"כ מעריך שפתיו י"ל שמיעת האוזן בלומד מאחרים גם י"ל עריכת שפתים לייגע את השפתים מרוב עבודה:

בשמוש חכמים, י"ל דבא"ז שלומדין מפי ספרים הוי שמוש חכמים: **במיעוט** שיחה מילתא דברותתא:

שארם מרגיש לדנדוד ס' איסור וודאי עון פלילי הוא כמו שרואין ההפרש בין הרגשת החטא לקטן ובין הגדול, א"כ נמצא מה שנתפס בשכל אנושי לחטא ומיעוט כבוד ה' הוא בוודאי עון פלילי ובמ"א [כתבתין באורך מזה:

במיעוט

במיעוט תענוג, מכאן משמע כהמפרשים לעיל פת במלח האכל כו' הייט רק בשאין לו שלא יבטל ע"ז אבל לא שאינו רשאי לאכול יותר אף שיש לו דא"כ כבר איתא לעיל דרכה של תורה לנער את עלמ.

בארץ

אריץ, בארך אפיה, בלב טוב, באמנות חכמים, ובקבלת היסורין: והמכיר את מקומו, והשמה בחלקו, והעושה סייג לדבריו ואינו מחזיק טובה לעצמו. אהוב, אוהב את המקום. אוהב את הבריות.

אוהב

רש"י

ושלפול התלמידים שיפלו לפניו ויחמקוהו כדאמר' ומתלמידי יוטר מכולם: והמכיר את מקומו. שעוסק בחורה כל שעה דמתוך כך מתקיימת תורתו זידו מקומו קרי לטעמים ולראיות שהוא מצין בהלכה כדאמר' בסנהדרין כשמלינין את הדין למחר המחייב אומר מחייב אני במקומי אותה ראייה וזאתו טעם עלמו שאמרתי אמש שלא מלאתי ראייה אחרת לזכות וכן המזכה: השמה בחלקו. שאם דואג בעניניו אינו מכין זה: סייג לדבריו. שנמוקו עמו ומציא אמהלאות להעמיד דברי רבו לפני אדם, נחת רוח ליוצרו שמקיים מצות כדאמר' מהו ריח ניחח נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רלוני. ואינו מחזיק טובה לעלמו. שאינו נושא תן בלבו על עלמו על שהרבה תורה שהרי

שפת אמת

בארך אפיה, יל ב' פירושים, ה' ש"ע"י כך אין לו דבר המניעו מלימוד, ועוד ש"ע"י המדות טובות זכה בתורה:

בלב טוב הגם שזכר כבר צדינת בשכלות הלב, מ"מ לב טוב פי' כמו עין טוב כדאי' לעיל בלב טוב בכלל דבריו דבריו:

בקבלת היסורין, נראה הפי' כמ"ס ברבי ורי"א שקבלו עליהם יסורין ממש שזיה ניצל כל העולם מיסורין:

והשמה בחלקו יל ב"ד"ת שמה כמה שחננו ד' הגם כי קנאת סופרים תרבה חכמה מ"מ בחלק שלו יש לו לשמוח ג"כ, ואין זה כותר לקנאת סופרים, דאם נפרש שמה בחלקו בעשירות מה ענינו למ"ח מדות של תורה ויש לדחוק דע"ז לא יוטרד וילמוד במטחה:

והעושה סייג לדבריו, יש לפרש שעל דבריו קאי ע"ד דאיחא סייג לחכמה שהיקה:

אהוב אוהב את המקום אוהב אה"ב ולמעלה אחר שזכין לזה ע"י

תורה לשמה ונראה שזה דבר גדול שאין משיגין זאת רק בהקדם הלימוד תורה לשמה

(*) **במיעוט** שיחה, הלצה, שלא להיות פארנישט יותר מדאי משון בן תשעים לשוח שצריך האדם להיות שלם מראשו עד רגלו והמשי':

(*) **בקבלת** היסורין כמש"ל (במשנה כל המבטל) פי' כשם שמברך על הטובה כי מאתו לא תצא הרעה אך ע"י מעשה האדם נעשה טוב וכן רע וע"י החיבור להשורש שעושה תשובה וניכר המכוון נמצא מחובר לשורש ויש הכל חסד גמור, וכן בטוב צריך ברכה שא"כ נפסק ונמצא מביא רע גיאות כבוד ושבעת השמרו כו', וז"ש מ' בחקותי ולא עוד אלא שהן הפוכות כו' והבן ואין כאן להאריך:

(*) **גם** המכיר את מקומו הוא א' מ"מ דברים, והענין להיות כי כל זה הוא וכל כיש לצייר בעולם הכל כאשר לכל מחיות חי החיים לזאת יכול כל אדם בכל זמן ובכל מעשיו ומחשבותיו אף בעמידתו לא טוב ר"ל יוכל למצוא מקומו השייך לו והכלל כי מעשה ה' בשלימות

אוהב את הצדקות, אוהב את התוכחות, אוהב את המשרים, מתרחק מן הכבוד, ולא מגים לבו בתלמודו, ואינו שמח בהוראה, נושא בעול עם חבירו, מכריעו לכף זכות, מעמידו על האמת, מעמידו על השלום, מתיישב לבו בתלמודו, שא"ל ומשיב, (וי"ג שואל בענין ומשיב כהלכה) שומע ומוסיף הלומד על מנת ללמד, והלומד על מנת לעשות. המחכים את רבו, והמכוין את שמעותו, והאומר דבר בשם אומרו, הא למדת שכ"ל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר כי חיים הם לכונציהם, ולכל בשרו מרפא, ואומר רפאות תהי לשרך, ושקוי לעצמותיך, ואומר

עץ

רש"י

שהכי לכך נולד, ואינו מגים לבו בלמודו היינו שאינו מתגאה בפני הכריות: אוהב את הצדקות, ל"ג: תוכחות, דכתיב הוכח לחכם ויאבהך, כל אלו המדות ראיות למתרחק מן הכבוד ואין רודף אחר השררה שבאה לידו ומתרחק ממנה ומסתבר דהכי הוה ליה למתני ולא רודף אחר הכבוד מתרחק מן הכבוד, ומעמידו על האמת על צוריו של הלכה: על השלום, שאינו מיישב בדין אלא עושה פשרה ברצון ומתיישב בלמודו: ו שהיא נותנת חיים לעושה, אוכל פירותיה בעולם הזה והקפן קיימת לו לעושה, כי חיים הם למולאיהם אל תקרי למולאיהם אלא למולאיהם כפה בעולם הזה: ואומר ושקוי לעצמותיך, שהיא משקה עצמותיך בקבר ושמה תאמר לחיים הוא זכה

שפת אמת

לשמה וכאן משמע שלריך להיות קודם הפורה, ול"ל שהכל מדרגות ואין לו שיפור ומעט יכול האדם לזכות בעלמו ובשלמות רק פ"י תורה לשמה:

אוהב את המישרים מדות ישרות:

מתיישב לבו בתלמודו, ואינו הק דבישבו לעיל רק י"ל הכא הפ"י שמי שאין לבו מיושב מלפני דברים אחרים וטרדות ופ"י שלומד ד"ס מתיישב ומתיישר לבו הוא סימן שיש לו דביקות בד"ס:

שומע ומוסיף כדליהא במ"ס שבועות (דף ל"א) שלא יאמר התלמיד אמתין כו' ואסתרטו ואבנטו משלי:

גדולה תורה כו' בעוה"ז ובעוה"ב שנאמר כי חיים וגו', פ"י כי

בשלמות לכל וכ"ל הוה רק מחיות נחי החיים] נמצא יש תמיד מקום לכל דבר וזהו עיקר הפ"י אין דך דבר שאין לו מקום כו' וזהו עצמו גק' בחי' מקום שאחרי' הוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו כו' והדברים עתיקין ובמ"א יש להאריך מזה איך זה תלוי בהאדם בבחי' ביטול להשורש יוכל למצוא הכל גם ההיפוך, וזהו ענין כל המופתים מה שמגידים שהוציא יין מהכותל שע"י חיבור אל השורש יש הכל ואין סתירה כענין שנטע שלמה בבהמ"ק כל מיני מגדים ע"ש במדרש, וזה תלוי באדם שאם הוא דבוק בכולו בהש"י יכול להתקשר הכל ג"כ, ואין כאן להאריך: **גדולה** תורה שהיא נותנת חיים לעושי' כו'

חיים הם, עוה"ב, ולכל בשרו מרפא, עוה"ז:

ר"ש

עץ חיים היא למחזיקים בה, ותומכיה מאושר, ואומר כי לוית חן הם לראשך, וענקים לגרורותיך, ואומר נתן לראשך לוית חן עשרת תפארת תמנך, ואומר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, ואומר כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוספו לך: ה רבי שמעון בן יהודה [נ"א מנסיא] אומר משום רבי שמעון בן יוחאי, הגוי והכה והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים, נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר עשרת תפארת שיבה, בדרך צדקה תמצא, ואומר עשרת חכמים עשרם, ואומר עשרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם, ואומר תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה, ואומר וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד: ה רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים, כולם נתקיימו ברבי ובניו, אמר רבי יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזירתי לו שלום, אמר לי רבי מאיזה מקום אתה, אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני, אמר לי, רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, אמרתי לו, בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם, לא כסף ולא זהב, ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר בהתהלךך תנחה אותך, בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך, בהתהלךך תנחה אותך, בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך, בקבר, והקיצות היא תשיחך, לעולם הבא, וכן כתוב בספר ההלים על ידי דוד מלך

ישראל

רשי

זוכה אצל מי יאמר שהיה זוכה לעושר שהרי יש לך בני אדם הנדונים בעניות שהמות חביב להם מן החיים לכך נאמר כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך איזה דבר המביא את האדם למלוא חן בעיני האנשים הוי אומר זה ממון ושמא תאמר ממון יתנו לך אצל לא יהא מכוזב בין האנשים לכך נאמר עשרת תפארת תמנך, ושמא תאמר אפילו למד שלא לשמה זוכה לדברים הללו לכך נאמר אורך ימים בימינה למיימינים זה שלומדים לשמה יש לו אורך ימים וחיים ואילל עושר וכבוד, ובשמאלה למשמאלים זה עושר וכבוד יתנו לו אצל לא חיים ארוכים ושמא תאמר לחיים ועושר זוכה אצל לא לשלוש לכך נאמר ושלוש יוספו לך: ה עשרת, זה העושר, תפארת זה הגוי והזנים, ותפארת בני אבותם, והכח תפארת בחורים כחם, והכבוד ונגד

שפת אמת

ר"ש בן מנסיא אימר אלו ז' מדות כו', [ע"י לעיל פ"ד משנה ו' ובס' שמנו חכמים כו', אף דהוא שפ"א פ' קדושים ש' תרל"ז: בעלמו אמרו לעיל ומה קאמר שמו חכמים, אפשר כוונתו על ר"ש בן יוחאי, ויותר נראה משום הכי כג' דגרכי לעיל ר' שמעון בן יהודה:

ישראל. טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. ואומר לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות: י חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו. ואלו הן תורה קנין אחד, שמים וארץ קנין אחד, אברהם קנין אחד, ישראל קנין אחד, בית המקדש קנין אחד. תורה קנין אחד מנין. דכתיב ה' קני ראשית דרכו קדם כפעלו מאז. שמים וארץ קנין אחד מנין שנאמר כה אמר ה' השמים כסאי. והארץ הרום רגלי. איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי. ואומר, מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית. מלאה הארץ קנייך. אברהם קנין אחד מנין. דכתיב ויברכתו ויאמר ברוך אברהם לאף עליון קונה שמים וארץ, ישראל קנין אחד מנין. דכתיב עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קניית. ואומר לקדושים אשר בארץ הבנה ואדירי כל חפצי בהם. בית המקדש קנין אחד מנין. שנאמר מקדש אדני כוננו ידיך. ואומר, ויביאם אף גבור קדשו

רש"י

ונגד זקניו כבוד. והחכמה. דזקנים טובא איכא הכא ומדא מינייהו ליה שקנה חכמה : לי הכסף ולי הזהב פירוש לשבחו ולכבודו שנאמר מלא כל הארץ כבודו : י חמשה קנינים קנה הקב"ה. וכו' : ה' קני ראשית דרכו. שצריחה קודם העולם מפני ששעלה במחשבה לפניו לברוא את עולמו נתקיים העולם בשביל התורה : שמים וארץ קנין אחד. שהם עמודים של עולם שנאמר כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ שנא' מלאה הארץ קנייך מה להלן שמים וארץ אף כאן שמים וארץ וכתיב קנייך וכו' : אברהם מנין. שבראו הקב"ה לכך להיות קנינו של עולם ויתקיים בשבילו שנאמר ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון ולמה בשביל שהוא קונה שמים וארץ ששבילו העולם מתקיים לפי שהוא קירב את הבריות תחת כנפי השכינה והחזירן למוטב ואמר להן דברים הטורחין : ישראל קנין אחד. שנאמר עם זו קנית ומנין שהעולם מתקיים בשבילו שנאמר לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל שהם עיקר הדירה של ארץ : מקדש ה' כוננו ידיך. עדין לא מליט קנין אלא מפני שנאמר כאן מקדש ולהלן הוא אומר ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה

שפת אמת

טוב לי תורפ מאלפי זהב וכ', אלפי לשון לימוד שלא רלה ללמוד ע"י זהב וכסף רק תורת פיך : **שמים** וארץ קנין אחד מנין שנאמר כו' מלאה הארץ קנייך. י"ל דמכ"ש שמים דהפי' קנין כאן היינו שהוא דבר חשיבות לפני הקב"ה ומכיון שהארץ הדום רגליו הוא חשיבות וקנין מכש"כ השמים שהוא כסאי, וקשה דהול"ל קונה

חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו אברהם קנין אחד פי' כי הקב"ה איך השיגו ולדבוק בו מרוב עוצם קדושתו שהוא קדוש ונבדל ולכן הכין הקב"ה חמשה קנינים שעל ידיהם יכולין לדבוק בו ית' ע"י התורה וביהמ"ק כו', וגם על ידי בריאות שמים וארץ שהוא ג"כ

שוא על שמים וארץ קנין א' ומה שהביאו על אברהם אינו מתיישב ע"פ פשוטו : **בהמ"ק** כו' שנאמר מקדש כו' ואומר ויביאם א"ג קדשו כו' י"ל הכוונה על ב' צתי מקדשות :

קדשו הר זה קנתה ימינו: יא. כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, לא ברא אלא לכבודו שנאמר, כל הנכרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואומר, יי ימלוך לעולם ועד:

רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

רש"י

קנתה ימינו מה כאן מקדש בקיץ אף להלן מקדש בקיץ. וכמה נמגוס יש בדבר לפי שהענין נראה בעיני ההבדל לא נכתבה כתקלה שהרי במסכת פסחים בפרק האשה לא שנינו אלא שלשה תורה ושמים וארץ וישראל ומביא ראייה לשמים וארץ מאותו הפסוק שנאמר באברהם קונה שמים וארץ: אלא לכבודו. לשבחו: רבי חנניא בן עקשיא אומר וכו'. לא אמר למלחמה גבי מסכת אבות אלא במס' מכות באלו הן הלוקין ולפי שיש בה סיוס נאה נהגו (* כל העם לאומרו בסוף כל פרק ופרק (לפי שא"א קדיש על המשנה אלא על האגדה דאמר מר [סוטה מט.]. ויהא שמיה רבא דאגדתא (**). ונקראו אלו פרקי אבות מפני שנסדרו הנה דברי אבות הראשונים שקבלו את התורה זה מזה כגון משה ויהושע והזקנים זה מזה עד אנשי כנה"ג ושמו"י והלל ריב"ז ותלמידיו והודיענו רבי איך היו מעביהם נכונים והיו מזהירים לאנשי דורם ומדריכים אותם בדרך ישרה כמו כן ראוי לכל חכם להזהיר את בני דורו ולהודיעם דרך ישרה:

שפת אמת

ג"כ דרך אחד על ידי התבוננת בבריאת מעשה בראשית כדכתיב ה' בחכמה יסד ארץ, וגם ע"י אברהם שהכין דרך והוא בריתו של אאע"ה ולכן נקרא קנין

כמ"ש ריב"ז שהקנה להקדוש ברוך הוא שמים וארץ זה שאמר במדרש אבות לנו שאיזה כל באי עולם שהכין דרך לדבוק בו יתברך כנ"ל:

(* ע"י ח"י מהרש"א מהדו"ב עירובין כ"א ב':

(** ע"י כס' בחר שבע בסוטה פס.

